List 13. **NOVICE** Tečaj XLI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 28. marca 1883.

Obseg: O prevažanji in sadbi gozdnega drevja. — Sadno drevo in normalna starost njegova v posameznih plemenih, njega glavni deli in njihovo delovanje. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja. (Dalje.) — Nekoliko črtic o cistercijenskem samostanu. — Govor poslanca Kluna pri proračunski obravnavi v zbornici poslancev 27. februarija 1883. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O prevažanji in sadbi gozdnega drevja.

Ker so posestniki c. k. okrajnih glavarstev Postojna in Logatec nad 200.000 smrekovih sadik po 2 gold. 50 krajc. tisoč nakupili in okoli 200.000 raznega drevja brezplačno vsi iz c. kr. gozdne drevesnice v Ljubljani dobili in se bo enako drevje po vsem Kranjskem delilo, povemo, kako se prevaža iz enega kraja v druzega in kako sadi.

Sadike se pošljejo po železnici v zabojih med mahom do zadnje postaje. Posestnikom se naznani dan, kateri pridejo po sadike. Preskrbi naj si vsak nekaj mahu in slame, kar se določeni dan seboj vzame.

Ko se mu sadike izročé, koreninice varno z mokrim mahom ovije in s slamo poveže. Najboljše je sadike koj na ono mesto peljati ali nesti, kjer se mislijo saditi. Tam se skoplje primerno velik jarek, sadike noter položé in koreninice dobro s prstjo pokrijejo.

Drugi dan se prinese škaf vode na omenjeni kraj, voda s črno prstjo nameša in sadike tako v škaf denejo, da samo koreninice v vodo pridejo.

Skopljejo se potem prostorne jame, sadika z levo roko na sredo jame, kamor se mora poprej malo drobne prsti potresti, postavijo, z desno roko se zemlja zdrobi, na debelo na koreninice dene in potem z obema rokama prst na koreninice močno pritisne. Čeravno steblice ne sme globokeje v zemljo priti, kakor je bilo poprej, vendar mora sadika tako trdno v jami stati, da se ne spuli s koreninicami, ampak steblice odtrga. Če gre rada iz zemlje, ni bila pravilno vsajena. Konečno se pobere vsa šara in okoli sadike dene. Za brambo sadik se priporoča, na ono stran, od katere burja brije, kamenja nastaviti.

Naposled še opomnimo, da se mora smreka v zavetje in pod grme, kakor tudi okoli starih štorov saditi, bor pa na prosto in pusto zemljo. Sadike obrezavati (posebno šilovje) ali jih na kak drug način raniti, je nevarno in vsled tega lahko poginejo. Listnato drevje naj se le po pameti obreže, sicer se pa to v novejšem času tudi opušča.

Sadno drevo in normalna starost njegova

v posameznih plemenih, njega glavni deli in njihovo delovanje.

(Dalje.)

1. Korenine; 2. deblo; 3. drevesni venec ali drevesna krona (vrh); 4. listje; 5. popki in cvetje.

Oglejmo sedaj vsakega teh posameznih drevesnih delov in njihova opravila nekoliko natančneje, da važnost njihovega pravega namena do dobrega spoznamo.

1. *Korenine.* Oni drevesni del, kateri se v zemlji nahaja in ga ne vidimo, imenujemo korenine. Poglavitni namen in opravilo koreninam je: sadnemu drevesu na stalnem mestu krepko podlago in stalnost dajati, a po drugi strani pa tudi iz zemlje zadostne in potrebne hrane (drevesnega živeža) v tekoči obliki nabirati in v-sé srkati ter vse druge drevesne dele ž njo v zadostni meri preskrbljevati. Vsem tem zahtevam pa korenine le takrat zadostovati morejo, če se v zemlji, v katero bilo je sadno drevo stalno posajeno, tudi dovolj take hrane nahaja. Iz tega se lahko razvidi, da v pusti, ali pa po daljni rasti drevesa na stalnem mestu opešani zemlji korenine čudežev delati in gledé drevesne hrane na splošno drevo blagodejno upljivati ne morejo. V takem slučaji mora jim umni sadjerejec s primernim gnojilom sam na pomoč prihiteti, ako hoče, da mu bode sadno drevo tudi materijalnega dobička in koristi za njegov trud dajati in povračevati moglo.

Kakor drevesno deblo in deli njegove krone, obstojé tudi korenine njegove iz raznih, med seboj dobro ločljivih delov ali plastí. Središče ali osrednji del koreninski imenujemo stržen; okolo tega dalje na zunaj nahaja se pravi koreninski lés; potem sledi belina ali mehki lés, dalje ličje in slednjič lubad ali koža (skorija), v katero so korenine pravim pomenom besede povite ali oblečene. Med belino ali mehkim lesom in med ličjem nahaja se tako imenovana sočna ali kambijeva plast, po kateri se ob in med časom rasti drevesni sók gor do skrajnih koncev vseh drugih delov celega sadnega drevesa pretaka; ta sók v drevesnem listji prebavljen ali purificiran povrne se zopet nazaj po vseh drevesnih delih dol do koncev skrajnih koreninic, ter nareja na mladikah, vejah, deblu in koreninah nov

mehek lés, to je, drevo se na ta način na vseh svojih delih množi ali raste. — Vso to nezapopadljivo manipulacijo izvršujejo in pospešujejo pa one zeló mehke posodice v ličnati in lubadovi plasti ali masi, katere „celice“ imenujemo. Tako prireja se drevesna belina od leta do leta, katera se pozneje in polagoma spreminja in zgoščuje v pravi trdi lés ali v drevesno črnjavo. In, kolikor bolj ugodni so v tem obziru vsi zahtevani pogoji, toliko krepkeje, hitreje in čvrsteje drevó raste, ter se na vse straní veselo razvija. Gledé na lego, obliko in dolgost razločujemo pri sadnem drevji srčne in stranske korenine z malimi koreninicami „sesalkami“ vred. Srčna korenina pri sadnem drevesu je ona sredinja, katera iz drevesnega debla, oziroma iz koreninićnega vratú naravnost dol v zemljo raste in rije; ona je med vsemi drugimi koreninami najmočnejša, in jo z vso pravico deblovo podaljšanje v zemljo imenujemo. Prav krepko in močno srčno korenino nahajamo pri onih sadnih drevesnih plemenih, katera po svojih naravnih lastnostih razvijajo visoko in piramidalično vejno krono ali drevesni vrh; le-sem osobito visokodebelnato hruševo drevje spada. Nasprotno pa onih plemen sadna drevesa, katera narejajo le nizke in okrogle vejne vrhe, nastavljajo le bolj šibke in kratke srčne korenine, katere se pa pozneje navadno v stranske korenine razrastejo, ter se deloma ali pa tudi celó popolnoma zgubé, da bi jih k temu o svojem času s pravilnim obrezovanjem in prikrajševanjem (srčne korenine namreč) siliti morali. Vse to moremo na srčnih koreninah visokodebelnatega jabolčnega drevja natančneje opazovati. Zopet se pa pri nekaterih vrstah sadnega drevja vsaka sled o srčni korenini po naravi njihovi popolnem pogreša, na priliko pri češpljah.

Vse korenine pri enem samem sadnem drevesu skupaj imenujemo z eno besedo: koreninsko krono (ali koreninični venec), katera je z ono (krono) drevesnega vrha vselej v lepem simetričnem razmerji, če ni v zemlji kakih posebnih in stalnih zadržkov pri njihovem razvoju bilo.

In, kolikor bolj krepka je krona drevesnih korenin v zemlji, toliko bolj čilo, čvrsto in krepko razvijal bode se tudi drevesni vrh v vseh svojih posameznih delih z deblom vred.

Pri nekaterih sadnih vrstah ali sortah, na priliko pri češplji in slivi, stranske korenine iz koreninićnega vratú navadno vodoravno v zemlji narazen rastó, na katerih se, ako so le plitvo pod zemeljnim površjem, radi razvijajo lésni popki, iz katerih (popkov) poženó potem tako imenovani koreninični poganjki ali splošnim imenom nazivano „koreninično-sadno protje“, kar naj se pa, ako se ne namerava za daljno pomnožitev sadnega drevja iste vrste porabljevati, brez odloga in skrbno ter vselej sproti odstranjuje. O tem morda pozneje na drugem mestu še kako rečem.

Splošno le-sem opomniti mi je še, da umni sadjerejec mora prec od začetka izgoje sadnega drevja na pravilni razvoj stranskih korenin, oziroma cele koreninične krone strogo paziti, ker od te ravno je odvisna dobra ali slaba, plodovita ali brezkoristna prihodnost njegova. Kolikor večo množino dobro razvitih in krepkih stranskih korenin kako sadno drevo ima, toliko več se tudi na njih nežnih koreninic „sesalk“ nahaja, ter toliko uspešneje, lepše, bolje in čvrsteje raste, ker po njih zadostnega živeža dobiva in prejema, če se tak tudi v zemlji zadosti množno nahaja. Krona srčne in stranskih korenin je pri sadnih plemenih oni (kroni) drevesnega vrha popolno in semetrično enaka. Na okrog razvijo se pod zemljo stranske korenine v ravno tisti dolgosti ali tistem kolobaru, kot se veje v vrhu drevesnem; a naravnost v zemljo zasegajo pa drevesne korenine ravno do dobre tretjine, v prav redkih slučajih tudi celo do polovice tiste mere, katero meri drevesni vrh na visokost. Pri nekaterih sadnih plemenih, na priliko pri orehih pa koreninična krona ono drevesnega vrha tudi še celó, in to daleč na okrog presega, kar je potreba sosebno ob času gnojitve takemu drevesu v poštev in pozor jemati.

Ako naleté med rastjo korenine sadnega drevesa pod zemljo na masivno-kamenito plast ali na drugo neprodorljivo maso tako, da se dalje na nobeno stran več naravno razvijati ne morejo, prestane njihova rast in daljni razvoj popolnem, čemur nasledek je neizogiben ta, da tudi ob enem rast poganjkov v njegovem vrhu totalno preneha; tako sadno drevo — sicer tudi na videz še krepko in mlado — se očividno stara in kmalu pogine. To nam je gotov in neovrgljiv dokaz, da so deli krone drevesnega vrha z onimi koreninske krone vedno v najoži in najtesnejši zvezi. Kolikor krepkejše in boljše razvita je pri kakem sadnem (tudi drugem) drevesu koreninična krona v zemlji, toliko čvrstejši so tudi njegovi zunanji deli: deblo, veje, vejice in mladike s popki vred.

Na koncih srčne in stranskih korenin, kakor tudi na njihovih mlajših izrastkih nahajajo se jako fine in nježne koreninice, katere imenujemo „sesalke“. Podoba ali oblika „sesalk“ je fino-nitkasta. Na skrajnem koncu vsake take zdrave koreninice nahaja se mala bradavičica, obstoječa iz rahlih, gobicam podobnih celic ali srebalnih prostorčkov, kar imenujemo tudi koreninska usta. Nalog teh malenih bradavičic ali bunčic-srkalnic je ta, da iz zemlje drevesni živež ali hrano srkajo, katera hrana mora biti pa raztopljena ali tekoča, sicer bi je ne mogel v-sé sprejeti. Tako posrkano drevesno hrano oddajajo male sesalke najpreje večim in glavnim koreninam, te pa jo pošiljajo dalje drevesnemu deblu, vejam, vejicam, češuljam, mladikam, popkom, cvetju, listju in sadežu samemu. Kolikor več ima sadno drevo na svoji koreninični kroni ravno opisanih in krepkih sesalk, toliko bolje se sponaša in razvija, in kolikor ubožneje in siromašneje je ono na teh, toliko klavrnejša se vidi vsa njegova zunanja oblika. Te male koreninčice „sesalke“, katere se pri nekojih sadnih vrstah še le pozneje in ob viši starosti drevesa samega mnogobrojno razvijajo, vplivajo tudi prav močno na njegovo (drevesno) rodovitnost, ker mu po njih, ne le za njegovo rast, nego tudi za razvoj in dozoritev sadežev zadostnega in potrebnega živeža dohaja. Neovrgljiva posledica temu je, da, kolikor preje sadjerejec za pravilni razvoj koreninske krone pri sadnem drevji skrbi, ter da z dobro in rodovitno zemljo, katera ima dovolj potrebne vlage v sebi, pomnožitev malih koreninčic „sesalk“ pospešuje, toliko preje bode mu drevo tudi njegov trud in prizadevanje, koje ž njim ima, z obilnim sadjem poplačevalo.

(Dalje prih.)

Gospodarske novice.

Hrvaški vinski trg v Zagrebu

bode letos dne 25., 26. in 27. aprila. Vdeleževalci trga s prodajo oglasiti se imajo do 31. marca. Dopuščen je na trg tudi slivovec in tropinovec.

Drugi shod avstrijskih kmetovalcev na Dunaji

bil je letos dne 12., 13. in 14. marca; razpravljala so se sledeča vprašanja:

1. Kako je mogoče grozovite škode, katere so povodnji prizadevale v zadnjih letih, v prihodnje zabraniti,

ali kako se morejo vsaj izdatno zmanjšati? Poročevalec prof. E. Perels.

2. Ali si je v Avstriji prizadevati, priti do zavarovanja živine, in v kateri obliki? — Taka se dá misliti ali A. Posilna po poti postave, in to a) za škodo po kugi sploh, b) s tem, da se po zdravstvenih naredbah za hitreje zatrenje kuge posameznim posestnikom živine prizadeta škoda razdeli na vse živinorejce; ali B. zavarovanje vsled prostovoljnega dogovora in to ali a) z delničnim podvzetjem, ali pa b) po nasprotnem zavarovanji deležnikov. — Katera teh oblik ali katere oblike združene se najbolj priporočajo. Poročevalec Rohrmann.

3. S katerimi sredstvi se dá pridelovanje ječmena povzdigniti? Poroča Fasbender.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Drugi zvezek letnika 1870. obsega:

Zapisnik občnega zbora od dne 4. maja leta 1870.; nadalje

popis razstave, v kateri je bilo o priliki občnega zbora razstavljenega nekoliko kmetijskega orodja, kmetijskih mašin in pridelkov; nadalje

obravnavo o vinogradski postavi od leta 1860., o kateri je poročal gosp. Peter Kosler, in katere so se vdeležili vitez Gutmannsthal, dr. Costa, deželni predsednik Conrad, Schollmayr in dr. Orel; dalje

poročilo o napravi kmetijske šole na Kranjskem; poročevalec bil je gosp. dr. Bleiweis; razprave pa so se vdeležili: Deschmann, dr. Toman, dr. Ahačič in Gutmannsthal; dalje

poroča dr. Ahačič o kmetijstvu škodljivih napakah pri eksekutivni prodaji kmetijskih posestev; obravnave vdeležili so se družbeni predsednik pl. Wurzbach, dr. Costa, vitez Gutmannsthal in Schollmayr; dalje sledi

poročilo o delovanji odborovem za pospeh konjereje na Kranjskem; poročevalec gosp. Jožef Sevnig; dalje

utemeljuje gosp. dr. Bleiweis predlog o povzdigi trgovstva z zgodnjim vipavskim sadjem; dalje

odbornik gosp. Peter Kosler razlaga potrebo, da bi se vožnina mnogotere živinske klaje znižala na železnici.

Med posameznimi predlogi nahajamo v prvi vrsti predlog dr. Tomana, ki se glasi tako-le:

„Kmetijska družba naj predsedniku ministerstva grofu Potocki-u, ki je ob enem tudi vodja ministerstva za poljedelstvo, po telegrafičnem potu izrazi svoj poklon in zaupanje ter ga naprosi, da se po deželnem zboru sklenjene in naši deželi silno potrebne postave o razdelitvi pašnikov kmalu rešijo“; znano je, da še le zdaj se rešuje ta stvar in posebno po dr. Tomanu gorko priporočana želja našega deželnega zbora; dalje še sledita

predlog o davku takih žag, katere les izdelujejo v svojih gozdih, in pa

poročilo o zgoščenem mleku.

V dodatku tega zvezka „Naznanil“ nahajamo razun navedenega še:

Navod, kako naj se suší češplje in kuha slivovec (pôlo obrisov za napravo sušilnic); nadalje

razpravo gosp. Fr. Schollmayr-ja o zložbi zemljišč in napravi skupnih poljskih potov; nadalje

razpravo o liniranem kukcu v kranjskih gozdih; dalje

o škodi, ki jo sneg dela drevju v gozdih in vrtih in kaj storiti, da se odvrne ta škoda, in konečno

c. k. kmetijsko-kemična preiskovalnica na Dunaji.

Mislimo, da se tudi obseg tega zvezka „Naznanil“ hvali in priporoča sam in da bi bilo prav odveč, temu dostavljati kaj druzega kot opazko, da vsak dan donaša nam zdaj sadove onega dela in prizadevanja, katerega je pred nekaj leti modro pričenjala naša c. k. kmetijska družba in njen glavni odbor.

(Dalje prihodnjič.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

Kanali ob gorskih rebrih, ki mejé do močvirja.

(Dalje.)

Ako opazujemo mér, v kateri bi se ta kanal zamogel kopati in dela, ki bi jih potreboval, tedaj pridemo do sledečih sklepov:

1) Ker bi se morala najviša voda Gradaščice v viši legi povjeti, zato se mora kanal pričeti pri jezu v Kozarjah, in tamošnje zatvornice bi se morale primerno popraviti.
2) Ker ima mlinski potok Gradaščice od vstopnih zatvornic naprej toliko ovinkov, tik njega pa bi se ne mogel narediti nov kanal, zato bi se moral poslednji do pod mlina na Viču čisto novo izkopati — kakor kaže situacija — in omenjeni mlin bi se moral v ta namen podreti.
3) Pod Vičem bi se morale zidati vzporne zatvornice, da bi ne bilo treba tudi obeh sledečih mlinskih padov odstraniti, namreč onega pri parketni fabriki in pri Kolizejskem mlinu; te zatvornice bi ob času nizke vode kanal popolnem zaprle in s tem bi se obema stavbama zagotovila potrebna gonilna voda.
4) Da bi se zadnji namen dosegel, moral bi se vrh tega za Glinšico zidati sifon pod kanalom, da bi se njegove vode ne odtegnile Kolizejskemu mlinu.
5) Od tu naprej bi se kanal lahko izkopal vzporedno z južno železnico zadej za fabriko za tobak do celovške državne ceste; lepe nasadbe Latermanovega drevoreda bi se vsled tega tembolj poškodovale, ker bi bil ta kanal ob času plitve vode, tedaj veči del leta, popolnem suh.
6) Največ težav pa daje še le naslednji kos. Od celovške ceste naprej bi moral kanal iti memo Kozlerjeve pivarne in zaradi Činkeljeve fabrike ali pod to fabriko ali pa pod kolodvorom Rudolfove železnice, potem naprej tja za mestno pokopališče, in od tam pod južno železnico dalje proti Udmatu; pod to vasjo pa bi se izlival v Ljubljanico.

Lahko se razvidi uže iz tega popisa, kako velikanske težave bi naredilo tako delo; še bolj se pa pokažejo te ovire, ako pridjani podolžni profil bolj natanko pogledamo.

*

Ako prevdarimo dobiček, ki bi narastel iz tega objekta fondu za obdelovanje močvirja, in ako pomislimo škodo, ki bi jo sploh kopanje napravilo, tedaj pridemo do sledečega sklepa:

Ako se kanalu novo dno struge dene pri jezu v Kozarjah na kvoto 295,66, toraj za 2 metra niže, kot je tamošnji glavni prag, kar bi namreč Malemu grabnu odvzelo mnogo bremena, in ako se vzame, da potem najviša voda ne bode več stopila čez prag jeza, temuč, da bode le toliko vode prišlo v Mali graben, kar je odteče pri jezu skozi obe zatvornici (ki se pa morate popraviti), tedaj bi množina vode, ki jo kanal odpelje pri padu 1·2000, vsega skup ne znašala več kot 20·7 kub. metrov. Uže pri tem malem padu bi se pa moralo mnogo kopati.

Ko bi se naredil dvojno tako velik pad, namreč 1 : 1000, kakor je narisano v pridjanem podolžnem profilu, bi merila odpeljana voda še le 29 kub. metrov.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Nekoliko črtic o cistercijenskem samostanu pri Kostanjevici.

Ko je bila v „Vrtcu“ opisana Kostanjevica in bližnji samostan Cistercijenzov, ki je zdaj bivališče c. kr. okr. sodnije, davkarije in gozdarskega urada, je gosp. pisatelj omenil tudi roparskega napada Bošnjakov na ta samostan pod vodjo roparjev Bišiča. Tukajšnje ljudstvo vé še marsikaj po ustnem izročilu o tem napadu pripovedovati, ki se jako vjema z zapisanim sporočilom menihov, ki so takrat bili v samostanu. Pripoveduje se pa še o nekem drugem takem napadu, ki so ga nakanili težko če ne izvršiti takrat precéj roparski Vlahi iz sosednega Žumberka, pa jim je spodletelo.

O prvem roparskem napadu je znano, da je dne 29. julija 1736. leta napadlo 50 bosenskih roparjev (če niso bili žumberški Vskoki) imenovani samostan, katerim je zapovedoval nek turški Vlah, po imenu Bišič, ki je samostanu napravil silno škodo. Omenjeno meniško sporočilo pravi, da so roparji celih pet ur po samostanu razsajali ter da so vgrabljeni plen odnesli v Žumberk. Nesli so pa tudi enega svojih pajdašev seboj, katerega je vstrelil samostanski lovec. Da bi ga nihče ne spoznal, so mu odrezali glavo, telo pa so nad Orehovcami v nekem jarku zakopali. Kraj, kjer ta ropar leži, je še zdaj dobro znan. — Ker je bila roparjem tolika skrb, da bi kdo ubitega ne spoznal, je to gotovo znamenje, da niso prišli naravnost iz Bosne sèm ropat, ampak da so bili bliže, to je v Žumberku, domá.

Sporočilo pravi nadalje, da so roparji vlomili v 25 sob, ter da so izpraznili vse omare, omarce in škrinje, ter jih razbili. Pobrali so ves denar, zlatnino, srebernino, ure, tobačnice, cinasto posodo, puške in perilo; kar se ni dalo odnesti, so pa pokončali, okna pobili, podobe vničili, tako, da strašnega razdjanja ni moč popisati.

Iz nadaljnega sporočila se dá sklepati, da tudi samostanski ljudje niso rok križem držali ter da so se roparjem postavili v bran, drugače bi ne bilo ranjenih in ubitih. Umorjeni so bili: O. Sigmund Žigan, zadet od dveh krogelj, je padel pri korskih stopnicah; Matija Cvertnik, zadet v prsi, je padel v tako zvani sobi za tujce; o. Evgenij Jurič, zadet v prsi, je umrl zadnjega julija; brata Mihaela Purgarja, samostanskega zdravnika, so s pušknimi kopiti silno poškodovali, dobil je v spodnji del života 3 kroglje, in ko je na tleh pred zlodji ležal, so se posvetovali, ali bi mu glavo odsekali ali ga pa na kose razsekali; na to ga vdari eden s sekirino ostrino po glavi ter pové pajdašem, da je uže mrtev; ta ga potem do čistega obere. Mrtvo truplo so pa rabili za pručico, ko so s plenom tovorili svoje konje. Ta zdravnik se jim je gotovo v bran postavil, drugače bi menda ne bili tako ljuto ravnali ž njim. Matija Klemenčič je bil od kroglje zadet v pleče; Juriju Lusku je bila leva roka na dveh krajih s sabljo presekana skozi kost; Ivan Lužar je bil s sabljo preko levega lica hudo ranjen; Anton Pevec, samostanski kovač, je dobil smrtni udarec s sabljo preko glave. Huje ali manj ranjeni so bili tudi Matija Makovec, Matija Fink, Žulič, Miha Zovič, Marko Frankovič, Miha Čučnik in Andrej Dalan in še več drugih. Po zadnjih imenih, ki so vsa tukajšnja družinska imena razun Finka in Dalana, ki je bil sodar samostanski, je soditi, da so prišli kmetje menihom na pomoč, pa so propali preveliki sili. Nekateri menihi so se umaknili in poskrili po raznih skrivališčih, in ti so tudi zdravo kožo ohranili.

Drugi napad na tukajšnji samostan se je po ljudski pravljici godil nekoliko pozneje. Roparji, katerim menda pota niso bila dobro znana, so prisilili necega kmeta iz hribov, menda iz Ošterca, da jih je vodil. Poslali pa so enega svojih ljudi, ki je imel nalog, splaziti se v samostan ter ponoči roparjem vrata odpreti. Preoblečen ropar res pride v samostan in ko vse potihne, se splazi k vratarju, ga umori, mu pobere ključe in vzame menihovo kuto ter jo obleče. Tako preoblečen gre tovarišem vrata odpret. Ko se vrata odpro in roparji meniha mesto tovarša zagledajo, mu précej eden glavo odseka. V tem hipu pa tudi roparji spoznajo glavo svojiga pajdaša. Strah jih obide ter puste samostan v miru; glavo usmrtenega roparja pa vzamejo sabo. To dogodbo kaže tudi podoba pred velikimi samostanskimi vratmi na zid slikana, ki ima sledeči napis: Glej, vrata nebeška! Ne tatje, ne Vlahi, ne roparji, (ampak) pravični pojdejo skoz nje. Podoba kaže Marijo z detetom Jezusom zgorej, spodej pa na desno neko božanstvo z glavo roparjevo v roki, telo njegovo v kuti, in druzega roparja z mečem v roki; na levo je ženska podoba, ki čuvaju denar v roko daje.

Od tod mora omenjeni kmet, za to nesrečo dobro tepen, roparje voditi v Šentjernej, kjer so mislili obiskati gospoda župnika. Pa Šentjernejčanje so to za časa zvedeli in so začeli plat zvona biti. Ko Vlahi to čujejo, se obernejo proti Pleterjem, kjer so imeli jezuiti samostan, ter se tam menda dobro odškodvajo.

Tukajšni kraj je nekdaj po Vlahih veliko trpel, zdaj smo si dobri sosedje. Ko sem lansko jesen v družbi nekaterih gospodov potoval od Kostanjevice v žumberžko krajino in sicer k sv. Petku, kjer je bil ravno velik živinski somenj, od tod na Kalije, Mrzlo polje, k Sv. Ivanu, v Stojdrago do Velike doline, moram reči, da sem dobil o Žumberčanih vse druge pojme, kakor sem jih poprej imel. Posebno mi je prilegla se tamošnja vljudnost in postrežnost, snaga po hišah in pa mirni otroci. O surovosti pri otrocih, ki pri nas, odkar se je šiba iz šole odpravila, silno napreduje, nisem po vsem Žumberku nič zapazil. A.

Govor poslanca Kluna

pri proračunski obravnavi v zbornici poslancev

27. februarija 1883.

(Dalje in konec.)

Ni se tedaj čuditi, ako je postalo ljudstvo nekako razburjeno, kar se je kazalo pri davkoplačevanji; ljud-

stvo je plačevalo zapovedane davke, a plačevalo z nejevoljo. (Živahna veselost na levi.) — Gospoda, Vi ste menda pozabili, da govorim, kako je bilo v ustavoverni dobi. (Pravo! na desni.) Ljudje so plačevali, prosim, a plačevali z nejevoljo, a silili in silili so jih dalje in dalje, in toliko je bilo po nekaterih deželah in okrajih izvrševalnih dražeb, da se je bilo bati njih propada.

Med tem, ko je bilo ljudstvo izročeno liharjem ali brezvestnim ustanovnikom in sleparjem vsake baže, ko je umazano tekmovanje jemalo mu vsak zaslužek in je lezlo dan na dan v večo revščino in siromaštvo, videti je bilo, kako so se posamezni s pomočjo „stranke“ dvignili iz ničevosti, kar mimogredé postali milijonarji in v kratkem času prišli politično do moči in veljave, a to so pa zopet v to porabili, da so zatirali in izžemali nasprotnike, ter svojo moč utrjevali. Ko je ljudstvo vse to videlo, ko je spregledalo, da je načelo, jemati darila, v navado in rabo prišlo celó pri vladi. (Levica kliče: kedaj? kedaj? izgledov! Dobro, na desnici.) To je javna tajnost, za to ni treba izgledov; imena so neljuba (nomina sunt odiosa). (Levica kliče: odkrito obrekovanje! vesoljno obrekovanje! Klici na desnici: Giskra! Banhans!) Kedar se Vam bode posrečilo, spraviti iz sveta Ofenheimovo pravdo, boste odpravili tudi to vesoljno opravljanje. (Pravo! na desnici.) Kedar je ljudstvo videlo, da se nasproti temu najbolj pošteni in najboljši državni sluge, ako ljubijo svoj narod in jezik, odrivajo, odmetujejo, in večkrat „iz službenih ozirov“, kakor so rekli zavoljo lepšega, v najbolj oddaljene kraje monarhije prestavljajo ali prav za prav v prognanstvo pošiljajo — in lahko bi teh celo vrsto povedal, ko bi hotel tako obširen biti, kakor je govornikov nekdo na levici lanskega leta na široko razpravljal tepež v Kuchelbadu (odobravanje na desnici), ako je prebivalstvo videlo, da je ustavoverno ali bolje rečeno židovsko časopisje (smeh na levici) prav brez vse sramožljivosti pod zaštitjem „stranke“ v tla pomandralo najsvetejše stvari, žalilo najnežnejša čutila in tajne domače stvari na javnem trgu razobešalo, pri tem pa tiskovna postava, zoper katero se dandanes tako jezé liberalni gospodje na levici, stiskala in pestila narodno in krščansko časništvo: potem, gospoda moja, se nikar ne čudite, ako je ljudstvo nekako zdvojilo in zgubilo up boljše prihodnosti, ni se čuditi, da se ga je lotila nekaka nemarnost in samopašnost, ki je opovirala in zadrževala razvoj državnih korist.

Toda prišla je ura rešitve. Vlada je spraznila stole, katere je imela skoz več let stranka izključljivo za-se. Niso je odpravili, sama se je odpravila, ker ni imela moralne moči, da bi se vzdržala na ti omamljivi višavi, kamor so jo dvignila sredstva nenaravna. Prišlo je ministerstvo Taaffejevo in narodi, ki niso več upali, niti se bali nič hudega, kar bi se jim ne bilo zgodilo pod strankarsko vlado, zbudili so se iz otrpnjenega spanja in z veselim zaupanjem gledali v prihodnjost.

Ni bil še razglašen program vlade; za opravičene želje, za up in pričakovanje še ni bilo druzega poroštva, nego imena mož k vladi poklicanih, in uže to je bilo zadosti, da je ljudstvo zopet zadobilo pogum, da se je zaupanje zbudilo in ljudstvo je v brezbrojnih adresah izraževalo in naznanjevalo vladi svoje zaupanje.

Sošel se je državni zbor, jasno in točno je vlada naznanila svoj program, ljudstvo ga je sprejelo z nepopisljivo radostjo. Krepko in svečano je najviši prestolni govor vsemu svetu naznanil, da je naloga vladi, ljudstva med sabo spraviti, z enako skrbjo gojiti in varovati duševne in gmotne koristi vseh narodov v državi, dobro si zapomnite, gospoda! vseh narodov, ne le nemškega, povzdigniti domače delo, zboljšati stanje kmetijskega in obrtnega stanu in naravnati ravnotežje pri državnem gospodarstvu s tem, da se davki primerno razdelé, da se štedi in varčno ravna pri raznih panogah državne uprave.

Radost med ljudstvom je rastla. Gospoda, Vi ste si sami priča, ko je ministerski predsednik v ti slavni zbornici ravno tako določno kakor odkrito izjavil, da ne bode pripustil, da bi se Nemci, a tudi Slovani ne na steno pritiskali. Marsikaj tega, kar je vlada v svojem programu obetala, se je uže zgodilo, prostost oderuštva je odstranjena in odpravila se je zloraba dovolitev (koncesij, ki je na stotisoče ljudem beraško palico v roke potisnila, in ki je bila vzrok morij, samoumorov, zlorabe uradne oblasti, nezvestobe, tatvine, goljufije vsake vrste. (Levica se smeje, a govornik nadaljuje:) Le prebirajte javna poročila iz tiste dobe, potem boste spoznali, da resnico govorim! Zloraba koncesij, pravim še enkrat, se je odpravila, ter dovolile samo ustanove, ki imajo kaj stvarne (reelne) podlage, za obrtnijski stan so izšli razni obrtnijski predlogi, nekateri njih so uže razrešeni, imajo pa ti predlogi v sebi dobrohotna pravila, ki varujejo obrtnike, da jih kapital ne more brezvestno zatirati, a šolska novela, katero je sklenila gosposka zbornica, ima pa varovati šolo brezverstva in razkristjanjenja.

Skrb za malo posestvo se razodeva v postavi za skladanje zemljišč, vlada se je po robu postavila proti pohujšljivi delavnosti židovskih listov, kolikor je to mogoče pod sedanjimi postavami, in premakljivi kapital, ki se je dosihmal znal odtegovati vsacemu davku, ima nositi nekaj državnih bremen, ko se mu bode naložil borzni davek in nekaj raznih davkov. Z eno besedo: vlada kaže, da hoče resnobno protistaviti se temu, da bi se postave kakor prej uporabljevale za lažnjivo-liberalne, verske in enostransko-narodne težnje, ona hoče popraviti tiste vladne pomote, ki so na škodo vsakemu krščanskemu veroizpovedanju in celim varstvom zadrug gojile pod plaščem svobode in napredka le židovstvo. (Pravo! na desni.) Ljudstvo je videlo, da se vlada resno prizadeva, in se je radovalo nad tem. (Levica se smeje.) Spregledalo je, da vlada resno misli, varovati prebivalstvo, da ga ne opehari posebna vrsta ljudi, da se prizadeva, zboljšati njemu žalostno stanje, da ga hoče podpirati pri pošteni delavnosti z modrimi koristnimi postavami, in da sploh hoče zvršiti vse dolžnosti države do svojih podložnih, tedaj hoče tudi radovoljno zvrševati svoje dolžnosti do države in dati državi, kar je državinega. Toraj se tudi ni branilo prevzeti povišanja nekaterih davkov, ki so potrebni, da se zvišajo državni prihodki. Ljudstvo, gospoda moja, dobro prevdarja, kar je njemu dolžnost, in rado plačuje davke, ako jih le more plačevati, in kedar vidi, da najde za svoje žrtve potrebnega varstva in skrbljivosti za korist, in da ne meče svojih težko pridobljenih davkov v brezdno, kjer bi zginili, da bi jih nihče več ne videl in bi nikomur ne koristili.

Ni davno temu, kar so objavili, koliko so znesli razni davki v preteklem letu, in tega je 10 milijonov več, kakor je bilo v predštevu nastavljenih. Ni se spolnilo, česar se je bala, kar je prorokovala una stran zbornice pri posvetovanji davka na petrolej in kavo, kar so nam naprej pravili, da bode ljudstvo manj povžilo in porabilo, ni se zgodilo, pokazalo se je, da so si to izmislili, da bi ljudstvo begali ter zopet spravili na svojo stran. Vendar se marsikaj važnega, česar je ljudstvo pričakovalo in česar je bilo opravičeno pričakovati od vlade, zgodilo še ni.

Ni videti, da bi se bilo pri upravi kaj prenaredilo in prištedilo, vendar je neogibljivo potrebno, ako se ima naravnati ravnotežje, da se prihodki povišajo, a tudi stroški znižajo. Vlada je ustanovila štedilno komisijo

in prebivalstvo se nadeja, da komisija ne bode samo učenostno premišljevala državne uprave, marveč da bode kaj bistvenega nasvetovala in svetu pokazala.

Dalje se čujejo od juga in severa glasovi, da v marsičem ni postalo boljše, kakor je bilo pod ustavoverno vlado, in da z ljudstvom tu in tam ravnajo, kakor da bi bili v zlati dobi ustavoverstva.

Ne bodem obširneje govoril, kako se odriva in nazaj postavlja slovansko prebivalstvo na severju, ker o tem bodo povzdignili glas poslanci teh dežel, a iz Štajarskega se pritožujejo, da ni postalo boljše, da ljudstvo ne more občevati, ali le za silo z uradniki, ki niso zmožni druzega deželnega jezika, in da se javni uradniki, ki svoj narod ljubijo, tudi sedaj v stran odrivajo, kakor njega dni. Dobro vem, da vlada ni vsega kriva, kar se tu in tam godi v kakošnem mestecu ali kaki vasi, vendar popolnem izvzeti ne moremo vlade, ker prebivalstvo, ki šteje 400.000 duš, v štajarskem deželnem šolskem svetu, ni zastopano, vlada imenuje tukaj osem članov, in gotovo so tudi med slovenskim narodom možje, ki bi bili sposobni biti udje najviše šolske oblasti, isto tako, kakor njih nemški kolegi. (Pravo! na desni.)

In v Trstu? Ali ne veste, kaj se nam od tod zanimivega poroča? Poroča se nam o stvaréh, ki bi se lahko odpravile, ko bi vlada krepko vmes segla in si hotela pridobiti moči, ki bi zastopale nje koristi. Ali ni to nekaj posebnega, kar mora žaliti vsacega rodoljuba, da so v avstrijskem pomorskem mestu protiavstrijske demonstracije ali rogovilstva — nekaj vsakdanjega? Ali ni to jako redka prirodna slučajnost, da se ljudje, ki veljajo v Trstu za avstrijsko stranko, neznansko veselé, ko berejo tolikrat in tolikrat pogreto govorico, da ima ta vlada odstopiti? Ali je mari v Trstu drugačna, na Dunaji zopet drugačna vlada? Da tudi pri nas na Kranjskem okoliščine ne ugajajo dejanskim razmeram, da bi bilo mnogo želeti, to se je uže večkrat povdarjalo v tej slavni zbornici, in prav odveč bi bilo, Vas zopet nadlegovati, ako bi hotel ponavljati tožbe, katere ste uže tolikrat začuli. Slavnemu zboru, slavni vladi so dovolj znane, lahko bi jih odpravila brez posebnega napora in z dnevnega reda postavila. Vendar, predno končam, bi rad še omenil neke stvari, mislim tudi na rojake na Koroškem. (Pravo! na desnici.) Morda mi boste oporekali, zakaj se poganjam za Koroško, ki ima svoje zastopnike v tem slavnem zboru.

Res da, nemško prebivalstvo Koroškega ima svoje zastopnike, ki se hvalevredno poganjajo za korist svojih volilcev, slovensko ljudstvo, katerega je tretjina v deželi, nima niti enega zastopnika (prav res! na desnici), da bi se začulo iz njegovih ust, imajo li koroški Slovenci kake želje, ali jim je res strašansko dobro, kakor smo to večkrat čuli iz ust nemških zastopnikov te dežele?!

Tudi ne verujem, da bi ljudski zastopnik imel varovati in zastopati samo koristi svoje dežele in svojega volitvenega okraja, po mojih nazorih je poklican, a tudi dolžan povzdigniti svoj glas pri neprilično-tih, kjer jih zapazi, in pred očmi imeti koristi vse države.

In s tisto pravico, s katero Vi, gospoda moja! poganjate se za nemštvo na Kranjskem, ki je po Vaših nazorih v nevarnosti in še celó daleč potujete (prav resnično! na desni), da tam razširjate nemški „Schulverein“, od katerega danes slišimo, da se oklepa ustavoverne stranke, da iz lastnih nazorov vidite potrebe svojih rojakov in potem lahko za-nje skrbite — s tisto pravico, pravim, dovolite mi, da se potegnem za ljudstvo, čegar stiska ni izmišljena, a še tega nima, da bi kdo za-nj v tem zboru svoj glas povzdignil, dasiravno s svojimi nemškimi brati nosi ista bremena, isti davek v krvi in denarjih odrajtuje in tedaj tudi zahteva enake pravice ali vsaj pravo, da sme živeti in bivati.

Gospoda moja! velika krivica je, ki se godi Slovencem na Koroškem na videz sicer po postavni poti, vendar v neizmerno kvar njih splošnemu izobraževanju, in le državi na korist je, ako se ta nepravičnost brž ko mogoče konča, in se dá slovenskemu ljudstvu enakopravnost, ki je postavno zagotovljena. Ker nepravičnosti vlade do podložnih maščujejo se prej ali potlej, enkrat gotovo in dostikrat tako, da je državi prav pogubno. Tedaj bi slavni vladi še enkrat prav toplo priporočal, da naj se ozira na slovensko prebivalstvo na Koroškem, da naj odpravi neugodne razmere in oprosti ljudstvo nenaravnega jarma, katerega mu je naložila ustavoverna stranka na korist strankarstvu. (Pravo! pravo! na desni.)

Dobro vem, da se vladi, ko hoče izvršiti svoj nalog, stavlja mnogo zaprek, dostikrat po nje organih. Stranka je dobro znala v letih, ko ji je pšenica dozorela, umestiti po vseh, vsaj po važnejših službah svoje privržence, možé svoje stranke, ki še sedaj stojé, kakor oborožena vojskina truma, in o katerih je nedavno odličen ud ustavoverne stranke pričal, da so v srci še zmirom vdani svojim ustavovernim načelom.

Najblaže namere vlade se dostikrat razbijejo nad temi ustavovernimi načeli, in konečno vladi, ako noče, da bi bil nje trud zastonj, ne preostaja druzega, nego da svojim služabnikom prav resno in določno dokaže, da niso sluge „kaki stranki“, marveč državni sluge (pravo, pravo! na desni), da nimajo podpirati strankarskih namenov, marveč državo.

Ljudstvo s svojo priprosto podložniško pametjo ne more razumeti, od kod to izhaja, da se v prvi vrsti večkrat odbirajo in povzdigujejo javni nasprotniki, in zarad tega bi se lahko dalo prevariti in motiti v zaupanji do blagih namenov vlade. Dejanja naj enkrat pričajo in ljudstvo podučé, da ni zastonj upalo, niti brez prida toliko časa vadilo se v zaupanji.

Tem bolj bode potem ljudstvo pripravljeno, vlado podpirati, in toliko bolj radostno izvršilo, kar se od njega zahteva, potem se bode pa tudi dosegel namen in cilj, katerega tako željno pričakujemo: ravnotežje v državnem gospodarstvu se bode v kratkem času doseglo. (Levica se smeje.)

Ako namreč je uže samo zaupanje v vlado in razglas nje programa naše denarstvo toliko zboljšalo (smeh na levici), to zboljšanje bi pa gospodje na levici stanovitno tajili, tudi takrat, ko bi namesto primanjkljeja 28 milijonov toliko prebitka imeli — potem bi pa doslednja izvršitev tega programa še sijajnejši vspeh imela, ako se tudi v dejanji dovrši, kar se upa in pričakuje. (Smeh na levici.)

Ker od slavne vlade trdno pričakujem, da bode stanovitno hodila po politični poti, katero je nastopila, in da bode zvesto zvršila program, razglašen v najvišem prestolnem govoru, ravnam gotovo v smislu svojih volilcev, ako privolim za to potrebnih sredstev in izrekam, da bodem glasoval za budget.

Naši dopisi.

Iz Gorice 26. marca. (Izv. dop.) Vreme imamo zadrugoma deževno, po gorah pa snežno, bolj ali manj vetrovno in mrzlo. Véliki petek se je bilo zjasnilo; vsled tega je ljudstvo brez težave tudi Véliko soboto in Veliko noč cerkve marljivo obiskovalo. Vendar se je bilo uže včeraj zopet pooblačilo in danes lije zopet dež. — V véliki cerkvi je imel letos postne pridige v italijan-

skem jeziku čast. kapucinec, kateremu se je po glasu (timbre) poznalo, da mora biti od kod tam doli iz spodnje Italije. Ni pa kazal onih oratorskih lastnosti, katere vabijo kot take neko vrsto goriške gospode v cerkev. Zato pa si videl večinom samo pobožni ženski spol zastopan pri imenovanih pridigah.

Po zanesljivih objavah zapuščina umrlega nadškofa ne preseza z vsem imetjem vred zneska 40.000 gold., in še tega premoženja si ni prihranil kot viši naš pastir, ampak kot c. k. uradnik iz prejšnje dobe. Po izplačanih deležih ostane glavnemu dediču, „malemu semenišču“ svota med 25—30.000 gold. Ko bi Andrejevišče sedaj razpustili, dobi toliko denarne gotovine zalog ubogih v Radovljici. Upati je, da si „škofova hiša“ v Gorici s to zapuščino tudi nekaj opomore, da bo skrbela odgojencem za zadostno in tečno hrano. Na to stran ni bilo vselej vse tako preskrbljeno, kakor je želeti po načelih zdravniških; upamo in potrebno je, da je vsaj zdaj bolje. Saj slovenska mladina trpi le preveliko pomanjkanja zunaj takih zavodov, ne gledé na to, da je preobložena z učnimi predmeti, ki po naravnih zakonih tudi močneje hrane zahtevajo. Ker pa te vselej ni, si slovenski učenci raznih šol smrtne kali zasajajo, da potem hirajo in v najboljših letih — umirajo, narodu in državi v škodo. To poglavje je v obče na Slovenskem tako hudo in žalostno, da potrebuje večega razgovora in povoljnega zdravila, v enih pokrajinah v veči meri, nego v drugih, v vseh pa velike pomoči. — Poročal sem zadnjič, da se je bral v véliki cerkvi veči govor o pokojnem nadškofu kot človeku, višem pastirji in državljanu v italijanskem jeziku. — Ne da bi človek gledal na politiko, se je moralo vendar hudo zdeti navzočim slovenskim rojakom, da se o ranjcem niti besedica ni javno spregovorila slovenski ob isti priliki, in vendar je bil pokojnik sam rodom Slovenec, je imel pod seboj veliko večino slovenskih ovčic v svoji škofiji, in še večo večino slovanskih kot ilirski metropolit. Ali bi se ne bilo spodobilo, da bi bili tudi slovensko, če ne drugače, vsaj kratko besedo odločili za oni žalostno-slovesni trenotek? Jaz pač ne vem, kak veter piha med prvostolnim kapitelnom goriškim, toliko pa nam je vsem znano, da šteje med seboj več častitljivih glav slovenskega rodú, katere imajo tudi svoje glasove pri raznih posvetovanjih in sklepih. V obče menimo, da so poleg vsega drugega tudi v tem častitem kapiteljnu ljudje, in želeti bi bilo, da bi slovenski kanoniki ne bili bolj mlačni ali slepi za zemeljske in posvetne razmere, nego se kažejo italijanski. Raznotere okolnosti v preteklosti so nam te besede vsilile „sine ira“ sicer, ali „cum studio“. — Prvostolni naš kapitel si je za vikarja izvolil prošta preč. g. dr. E. Valussija.

Goriški „Corriere“ kaže čim dalje večo, prav judovsko predrznost. Ko je goriška čitalnica svojo zastavo razobesila, ovezano tudi s črnim trakom, ob priliki, ko so nesli mimo njenega stanovanja pok. nadškofa, njenega častnega uda, je oni list takoj drugi dan slovenski čitalnici očital, češ, da demonstruje z „ruskimi“ barvami. V naslednji številki je moral „Corriere“ objaviti popravek, poslan od čitalničnega predsedništva, ki dokazuje, da goriške čitalnice zastava ima barve postavne, potrjene od tržaškega namestništva; vendar pa lahonski listič zahteva v isti številki, naj bi se Italijanom dovolile isto tako italijanske barve! Taki tirjatvi se ni čuditi, ker prihaja od lista, ki gleda dovolj umljivo in jasno bolj čez avstrijske meje, nego pa na prave avstrijske potrebe. Ali pa je morda to avstrijsko, da list popolnem molči o dveh izvrstno izvršenih koncertih, katera je priredila tukajšnjega polka glasba v prid kapelniške matice? Dokler in kedar se je dala vojaška godba rabiti v dobrodelne namene — Lahom v prid, je bila „valentissima“ in „bravissima“; zdaj pa, ko je bilo treba meščanstvo povabiti k obili udeležbi koncertov — z vstopnino samih 30 kr.! — zdaj judovski list ni imel nujnejšega posla, kot da je isto meščanstvo odganjal z zunanjo pretvezo, češ, da v Gorici ni potreba, in da bi se ne smelo tudi v slovenskem in nemškem jeziku vabil razglašati, ampak samo v italijanskem! In uže poskakuje list z veselim naznanilom, da vodstvo mestnega gledišča ne bo več dovoljevalo drugih, nego italijanskih naznanil. Zdaj po Véliki noči bodo tu italijanske opere; ko bi bili Nemci za kaj, ki reprezentujejo tu velik del bogastva, in ko bi Slovenci umeli duh časa in machiavellistične politike, bi enako demonstrovali s tem, da bi se italijanskih oper nikdo od teh strani ne udeleževal in nikdar ne udeležil. Vse kaže, da bo treba rabiti orožje proti orožju ali enake pomočke proti ital. terorizmu. „Corriere“ v poslednji številki, ki je bila pa štiri, če ne pet ur prekasno zasežena, je začel slovenske c. k. učitelje kot pristranske obdolževati. Za ta del bi Slovenci vedeli drugo pesem zapeti, in jo bo gospoda — judovska in druga še slišala, če bo svoje hudobije nadaljevala. Imamo tudi mi oči in ušesa, gospod „Corriere“!

Iz Ljubljane. (*Presvitli cesar pride v Ljubljano 10. dne julija*), kakor se je uradno naznanilo začetkom tekočega tedna od glavne adjutanture cesarjeve. Pri tej priliki ogledali bodo presvitli cesar tudi vojaštvo po Štajarskem: v Radgoni, v Strasu, Mariboru, Ptuji, Slovenjem Gradci in v Celji. Tedaj bode prilika dana vsemu prebivalstvu južnega Štajarskega, videti presvitlega cesarja in mu skazati svojo udanost.

— (*Bela velikanoč*) sledila je letos tukaj za belim Božičem, akoravno pregovor drugače trdi. Cvetni in veliki teden bila sta si po vremenu zeló podobna — bila sta v resnici grda. — Začel se je veliki teden z dežjem, sred tedna je médlo, kakor v največji zimi ves dan nepretrgano, pozneje je zmrzvalo, zopet nastopilo solnce, za njim dež in tako je šlo v vednem kolobaru, da je bilo vreme vsakovrstno samo praznično ne. — Lepe svečanosti vélikega tedna bile so s procesijo vstajenja vred, vsled tega niso bile živahno obiskane, vesele in tako praznične kakor sicer, — ker staro in mlado bilo je prisiljeno dobrote velikonočnega „žegna“ vživati za gorko pečjo.

— (*Volilni shodi za mestne volitve ljubljanske.*) Na vabilo narodnega volilnega odbora sešli so se velikonočno nedeljo in ponedeljek mestni volilci tretjega in druzega razreda.

V tretjem razredu zbrali so si volilci za predsednika gosp. Murnika, za kandidata pa so si izbrali gospoda dr. Drča in Kleina. En govornik priporočal je g. Regalija, — kateri pa pri glasovanji ni dobil ne enega glasú, pravijo, da posebno zato ne, ker je mestno odborništvo odložil v trenutku, v katerem je bilo nasprotnikom v mestnem zboru mogoče sklepčnost in s to zabraniti vse delovanje.

V drugem razredu zbrani so bili za kandidate pod predsedstvom gosp. J. Hribarja: gospoda profesorja Križnar in Šuklje, jurista dr. Papež in dr. Dolenc, tehnika Tomek in Žužek in trgovec A. Ledenik.

Tudi „ljudska stranka“ je imela svoj poseben shod, katerega se je vdeležilo samo 10 deležnikov, in še ti so se baje razdvojeni razšli, ko je po poročilu „Slov. Nar.“ vrednik „Ljudskega Glasa“ rekel: „ako postavimo nemškutarje za kandidate, dobimo denarja, kolikor hočemo.“

Mi upamo, da strankica, v kateri se kaj tacega more čuti iz ust vrednikovih, ni nevarna nikomur, pa

tudi nasprotnikom našim ne bo mogla delati posebnega veselja.

— (*V spominj Valentin Vodnikovega 125. rojstnega dne*) bila je velikonočni pondeljek v ljubljanskem gledišči velika „beseda“ z jako raznovrstnim programom. S posebno pohvalo bil je sprejet Gerbičev zbor „Moj spominek“, katerega je krasno pel mešani zbor pevk in pevcev iz Šiške. — Veseli nas, da je čisti dohodek — upamo, da ga bo lepa svota — odločen za Vodnikov spominek, to je, za ono zbirko, katero imamo vpisano v naš najstareji, tedaj najnujnejši národni dolg.

— (*Matica slovenska.*) Odbor „Matice slovenske“ se bode na prvosednikovo vabilo sešel k posvetovanju v sredo 4. dan prihodnjega meseca aprila ob 5. uri popoludne v društveni pisarni.

— (*Gospod Josip Gorup*), znan naš slovenski veljak, navadno bivajoč na Reki, poročil se je včeraj v Ljubljani z gospico Keesbacherjevo.

— (*Nove „Šmarnice“*) se uže tiskajo in se bodo jele prodajati okoli srede prihodnjega meseca (aprila).

— (*„Brenceljna“ 6. štev.*), ki je prišla za velikonočne praznike s 4. prilogo povesti „Ne v Ameriko“, je zopet prav zbadljiva, mikavna in kratkočasna.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Na velikonočne praznike prišel je sèm cesarjevič Rudolf, pa se je uže zopet vrnil v Prago. Tudi srbska kraljica, potovaje na Laško, se je mudila tukaj in jo je obiskal naš cesar in pa minister vnanjih zadev. — Prihodnja seja državnega zbora je jutri teden 5. aprila z nepomenljivim dnevnim redom. — Porotna sodnija obsodila je izmed 29 zatoženih socijaldemokratov samo 3 zarad ropa pri Merstallingerju. - - Levičarski časniki so zeló razkačeni nad nemškim, sicer njim prijaznim časnikom „Pester Lloyd“, kateri jim je očital molčanje in v tem sovdeležitev Schönererjevega veleizdajskega početja. Levičarski časniki niso zanikavali onega, kar se jim očita, pač pa so vračali sedaj vladajoči ogerski stranki enako veleizdajsko početje, posebno iz leta 1866.

Iz Prage. — Češki klub sklenil je postopanje pri obravnavi šolske postave popolnem prepustiti previdnosti svojih državnih poslancev, enak sklep storilo je katoliško-politično društvo, v katerem je knez Lobkovic na drobno razložil pomen predložene postave ter sklenil govor z besedami: „Prepričan sem, da oni, ki na to delajo, da bi češki poslanci glasovali zoper šolsko postavo, ali ne razumejo stvarne poti naše politike, ali pa namenoma izdajajo naš narod.“

Iz Lvova. — Državni poslanec, véliki judovski duhoven Schreiber, ki je izdal skupno s 320 drugimi judovskimi duhovni (rabinerji) oklic, v katerem pripoveduje volitev napredovalnih judov in žuga z izključenjem, imel bi bil zarad tega priti v kazensko preiskavo, pa je, kakor najnoveji telegrami pripovedujejo, včeraj nagloma umrl.

Nemška. — Cesar Wilhelm je bil zopet nekaj obolel, pa ne nevarno. Nemška vlada naznanila je Vatikanu v posebnem pisanji, da ona ni zahtevala, da bi se kardinal Ledohovski zaprl ali da bi bilo nji to zapreka pri poravnavi, da ta kardinal biva v papeževi bližini. Namesto odstopivšega načelnika pri mornarstvu Stosch-a imenovan je Coprivi.

Morilca onega pismonoša v Berolinu, o katerem so predzadnje „Novice“ poročale, zasačili so v Magdeburgu ter ga prepeljali v Berolin. Tukaj je začetkom stanovitno tajil, ko je pa zagledal tamošnje priče, katere so ga vse dobro poznale, se je prestrašil in hudodelstvo obstal. Morilec je bivši vojak, močan pa ves spriden človek.

Francoska. — V Parizu voljen je na mesto Gambettovo zopet prekucuh Lacroix s 3795 glasovi zoper dva zmerneja nasprotnika, katera sta prejela 1896 in 1236 glasov. — Vlada krepko dela zoper one, ki zdaj uže silijo na premembo volilnega reda. Predsednik Grevý prejel je prošnjo angleških učenjakov, kateri prosijo pomiloščenja za obsojenega vodjo socijalistov, kneza Krapotkina.

Laška. — Ognjenik Aetna je hudo razsajal, veliko je izmetal iz svojih žrel pepela, kamenja in lava tekla je več kilometrov daleč po deželi; zemlja se je potresala, bobnenje čulo se je daleč okrog, ljudje so bežali, tujci pa hité od vseh strani dol na Laško gledat to grozovito-lepo naravno prikazen. — Rumunskega kralja in kraljico pričakovali so predvčeranjem v Genovi, srbska kraljica s kraljevičem pa je imela včeraj dospeti v Benetke. Francoski časniki prinašajo telegrame iz Rima, kateri naznanjajo, da se je tam predzadnjo noč pred pravosodnim ministerstvom razpočila flaša s smodnikom, drugo tako flašo pa da so našli na Kvirinalu. — Vidi se, da smodnik in dinamit grozita po vsem svetu.

Ruska. — Za ljudske veselice, katere nameravajo prirediti med svečanostimi kronanja na hodinskijskem polji pri Moskvi, je sledeče odločeno. Za ljudstvo bo pripravljenih 30.000 veder piva in 16.000 veder medice. Pivo v sodovih bo spravljeno v 80 vagonih, od vsakega vagona bo napeljanih petero cevi s pipami, občinstvo bo imelo prost pristop k cevim in vsakdo bo smel pijače piti, kolikor se mu bo ljubilo, ne da bi smel prekoračiti meje dostojnosti. Da ne bo prevelike gnječe, bode krog vagonov postavljena ograja. Dalje bode za ljudstvo pripravljenih 80 pomizij z 800.000 poviticami, z govejim mesom in prikuho. Vsaka oseba prejela bo po dve povitici po $^3/_4$ funta težki. Razun tega se bode ljudstvo pogostovalo z vsakovrstnimi sladkostmi.

Rumunska. — Vedenje rumunskih zastopnikov ali bolj prav rumunske vlade pri Donavski konferenci je pripeljalo do tega, da je zdaj ta državica, ki se, kakor znano, Avstriji nasproti prav smešno-predrzno vede, skoraj popolnem osamljena, še celó Črnagora ne odobrava njenega brezozirnega vedenja. Pa tudi za prihodnost ni pričakovati drugačne politike.

Srbska. — Razun Helene Marković, katera je lansko leto streljala na kralja Milana, bili so vsi njeni sozatoženci v prostost djani, tedaj popolnem nekrivi izrečeni, Marković pa je bila izročena kazenski sodniji.

Žitna cena

v Ljubljani 17. marca 1883.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 64 kr. — banaške 8 gold. 97 kr. — turšice 5 gold. 20 kr. — soršice 6 gold. 50 kr. — rží 5 gold. 4 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 87 kr. — ajde 4 gold. 23 kr. — ovsa 2 gold. 93 kr. — Krompir 2 gold. 86 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Alojzij Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.